class 8 sanskrit book solution | कृषिगीतम्

पाठ 14 – कृषिगीतम्

कृषिगीतम्
(विशेषण – विशेष्य)
[प्रस्तुत पाठ अभिनव संस्कृत ..... लिए वरदान है] **SabDekho.in**

वयं गायामः कृषिगीतं धरा परिधान युक्तेयम् ।

अर्थ — परिधान युक्त (हरी – भरी) धरती का कृषि गीत को हमलोग गाते हैं ।

1. तदासीद् या...................... परिधनयुक्तेयम् ।

अर्थ — उस समय (खेती से पूर्व) जो यह धरती खराब वेश – भूष वाली , कुरूप और निर्जला थी वह यह धरती इस समय हमारे परिश्रम से हरीतिमा परिधान (पहनाया) से युक्त हो गई है ।

2. समेषां चिन्तयास्माकं कथचित् कर्मणा फलितम् ।

बहूनां ....समाकलितम् ॥
अर्थ— सबों की चिन्ता और हमारे कर्म से किसी तरह फल प्राप्त हुआ है । हमारे अनेक किसानों के श्रम से यह फसल प्राप्त हुई है ।

3. परं ते मध्यमाः.................... निर्धनान् कुर्युः ॥

अर्थ – लेकिन वे सब बिचौलिये (दलालों) ने अल्प मूल्य से (कम दाम पर) ने अन्नों को खरीदकर फिर हमें गरीब बना दिया है ।

4. घराऽस्माकं ....।.. सुखायेदम् ।।

अर्थ — इस धरती से उत्पन्न अन्न निश्चय ही (भले ही) हमारे हित के लिए (उपकार के लिए) नहीं हो । इसके बाद भी हमलोग यह सुखकारी (आनन्ददायक) कृषि गीत को गाते हैं ।

5. ऋतूनां..।
..................................परिधान युक्तेयम् ॥

अर्थ – हमलोग ऋतुओं के आघातों (चोटों) से उत्पन्न कष्ट को सहने में अभ्यस्त हैं । हमारे शरीर पर वस्त्र नहीं हैं लेकिन यह धरती हमारी कृषि से परिधान (वस्त्र) युक्त (हरीतिमा) हो गई है ।

6 .सुखं ....।...भूयात् ।।॥

अर्थ – अन्न खाने वाले (उपभोक्ता) सभी लोगों को सन्तोष एवं सुख प्राप्ति हो , यही कल्पना हमलोग (किसान) करते हैं कि सुख प्राप्ति के लिए हो ।

अन्वयः -1 . तदा या इयम् विकृतवेषा कुरूपा निर्जला च आसीत् (सा इयं घरा इदानीं श्रमेण (हरीतिमारूपिणी) परिधानयुक्ता आप्ता ।
2. समेषां चिन्तया अस्माकं कर्मणा कचित् फलितम् । नः बहूनां कर्षकाणां श्रमैः सस्य समाकलितम् ।
3. परं ते सर्वे मध्यमा : अल्पमूल्येन समेषाम् अन्नराशीनां क्रयं कृत्वा पुनः नः निर्धनान् कुर्युः ।
4. अस्माकं कल (यत्) .... गायामः ।
5. वयं सर्वे ऋतूनाम् आघातैः कष्टं (प्रति) समाभ्यस्ताः । शरीरे परिधान नास्ति । इयं कृषिः परिधानयुक्ता ।
6. समेषाम् अन्नभाजां सन्तोषवाचा यत् सुखं तत् प्रशस्तं (वयं) कल्पयामः । सा कृषिः सुखलब्धये भूयात् ।

शब्दार्थ –

सन्धिविच्छेदं

तदासीत् = तदा + आसीत् (दीर्घ सन्धि) ।
चेयम् = च + इयम् (गुण सन्धि) ।
श्रमेणाप्ता = श्रमेण + आप्ता (दीर्घ सन्धि) । परिधानयुक्तेयम् = परिधानयुक्ता + इयम् (गुण सन्धि) ।
चिन्तयास्माकम् = चिन्तया + अस्माकम् (दीर्घ सन्धि) ।
कृत्वाल्पमूल्येन = कृत्वा + अल्पमूल्येन (दीर्घ सन्धि) ।
पुनों (पुनर्नः) = पुनः + नः (विसर्ग सन्धि) । धराऽस्माकम् = धरा + अस्माकम् (दीर्घ सन्धि) । चान्नम् = च + अन्नम् (दीर्घ सन्धि) ।
हितायेदम् = हिताय + इदम् (गुण सन्धि) ।
नास्ति = न + अस्ति (दीर्घ सन्धिः) ।
कल्पयामस्तत् = कल्पयामः + तत् (विसर्ग सन्धिः) । तथापीत्थम् = तथा + अपि + इत्थम् (दीर्घ सन्धिः) ।

प्रकृति – प्रत्यय – विभागः

गायामः=√ गै + लोट् लकारः , उत्तमपुरुषः , बहुवचनम्
आसीत् =√अस् + लङ्लकार , प्रथम पुरुषः , एकवचनम्
कृत्वा = √कृ+ क्त्वा
कुर्युः = √कृ + विधिलिङ् लकारः + प्रथमपुरुषः , बहुवचनम्
भवेत=√भू + विधिलिङ् लकारः , प्रथमपुरुषः , एकवचनम्
अस्ति =√अस् + लट्लकारः , प्रथम पुरुषः , एकवचनम्
कल्पयामः =√कृप + णिच् लट् लकारः , उत्तमपुरुषः , बहुवचनम्
भूयात् =√भू + लोट् लकारः प्रथम पुरुष , एकवचनम्

https://www.evidyarthi.in/